

Regional förvaltningsplan för rovdjur

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

År 2017-2021

Meddelandenr: 2017:3

ISSN= ISSN 1101 – 1084

ISRN= ISRN LSTY-N-M--2017/03--SE

Förord

Förvaltningsplanen för rovdjur är ett policydokument som gäller under åren 2017–2021 i Hallands län. Målet med rovdjursförvaltningen nationellt är att de stora rovdjuren (björn, varg, lo, järv och kungsörn) ska finnas i så stort antal att arterna långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och att de kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. Spridningen ska ske i en sådan takt som främjar samexistensen mellan människor och dessa arter, samtidigt som skador och olägenheter förebyggs och begränsas.

Syftet med förvaltningsplanen är att formulera mål för rovdjursbestånden samt strategier, riktlinjer, åtgärder och rutiner för den regionala rovdjursförvaltningen. Förvaltningen ska genom öppenhet och dialog med allmänhet och företrädare för berörda näringar och intressen förebygga och minska de konflikter och motsättningar som finns i synen på de stora rovdjuren.

Naturvårdsverket har i uppdrag att skriva och revidera nationella förvaltningsplaner för respektive rovdjursart. Den nationella och regionala förvaltningsplanen kan överlappa i mindre delar. Den regionala förvaltningen ska beakta både den nationella och den regionala planen

Enligt rådande rovdjurspolitik ska rovdjursförvaltningen ske genom adaptiv förvaltning, vilket innebär att den utformas på ett sätt som tar hänsyn till nya eller förändrade förhållanden. Det är en flexibel förvaltning vars syfte är att möjliggöra löpande anpassningar vid förändringar av, eller ny kunskap om, ekosystemen.

Enligt 7 § förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn, ska en rovdjursförvaltningsplan för länet upprättas av Länsstyrelsen. Förvaltningsplanen ska prövas för godkännande av länets viltförvaltningsdelegation i enlighet med 4 § förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer. Enligt 6 § Naturvårdsverkets föreskrifter (2014:22) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn, ska förvaltningsplanen gälla i högst sex år och beskriva målsättning och riktlinjer för länsstyrelsens förvaltningsarbete. I arbetet med att beskriva målsättningar i rovdjursförvaltningsplanen ska länsstyrelsen beakta den nationella förvaltningsplanen för respektive art.

Innehåll

1 Inledning	1
1:1 Syfte	1
1:2 Målgrupp	1
2 Förvaltningens organisation.....	1
2:1 Rovdjursförvaltningsområde och Samverkansråd	1
2:2 Länsstyrelsen	2
2:3 Viltförvaltningsdelegationen.....	3
3 Förvaltningens ramar.....	3
3:1 Internationella direktiv	3
3:2 Nationella mål.....	3
3:3 Ekosystembaserad och adaptiv förvaltning	4
4 Nulägesanalys	4
4:1 Påverkan på ekosystemet	4
4:3 Populationsstorlek och mål.....	5
4:4 Människan och rovdjuren	7
5 Mål för rovdjursförvaltningen i Halland	8
5:1 Förutsättningar för rovdjur i Halland	8
5:2 Förekomst av rovdjur.....	9
5:3 Populationsmål	10
6 Förvaltning för att nå målen	14
6:1 Rovdjursinventering.....	14
6:2 Information om rovdjur	14
6:3 Angrepp på tamdjur.....	15
6:4 Skadeförebyggande åtgärder.....	15
6:5 Myndighetsbeslut om skyddsjakt.....	17
6:6 Licensjakt	18
6:7 Åtgärder mot illegal jakt	20

1 Inledning

1:1 Syfte

Länsstyrelsen ska enligt förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn upprätta en regional förvaltningsplan för dessa arter. Planen ska beskriva hur de politiska målen om en gynnsam bevarandestatus och långsiktigt livskraftiga stammar för rovdjuren ska uppnås.

Samverkansrådet i det södra rovdjursförvaltningsområdet ska enligt samma förordning med beaktande av länens rovdjursförvaltningsplaner och de fastställda miniminivåerna utforma långsiktiga övergripande riktlinjer för rovdjursförvaltningen i rovdjursförvaltningsområdet.

Populationsmålen ska vara vetenskapligt grundade och bygga på biologisk kunskap, men hänsyn ska även tas till andra faktorer såsom socioekonomiska aspekter och regionala förutsättningar. Målen ska också anpassas till nationella mål och riktlinjer.

Denna plan ska tillsammans med de nationella rovdjursplanerna ge förutsättningar för en förutsägbar förvaltning med tydliga mål och riktlinjer och åtgärder för hur målen ska uppfyllas. Genom öppenhet och dialog kring den regionala förvaltningens mål och strategier kan även de konflikter och motsättningar som finns i synen på de stora rovdjuren förebyggas och minskas.

Förvaltningsplanen ska enligt 4 § förordningen (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer prövas för godkännande av länets viltförvaltningsdelegation. Planen ska gälla tillsvidare och revideras efter behov.

1:2 Målgrupp

Förvaltningsplanen ska användas av förvaltande myndigheter som ett verktyg i den löpande förvaltningen. Förvaltningsplanens målgrupp är i första hand Länsstyrelsens tjänstemän, Viltförvaltningsdelegationen och berörda intresseorganisationer. Den är också till för länets invånare som en källa till information.

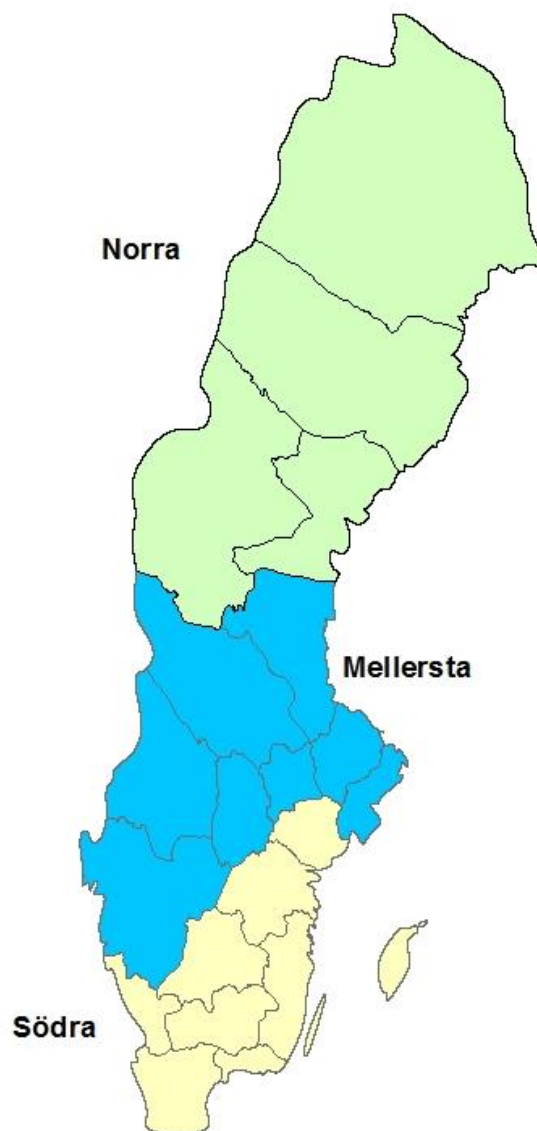
2 Förvaltningens organisation

2:1 Rovdjursförvaltningsområde och Samverkansråd

Sverige är uppdelat i tre rovdjursförvaltningsområden södra, mellersta och norra, se figur 1, (Förordning 2009:1263). Naturvårdsverket fastställer miniminivåer för rovdjur för dessa olika förvaltningsområden.

Det södra rovdjursförvaltningsområdet, SRFO, består av nio län, varav Gotland på grund av isolering, har en egen rovdjursproblematik. Övriga län är Södermanland, Östergötland, Jönköping, Kalmar, Blekinge, Kronoberg, Halland och Skåne.

I varje förvaltningsområde finns ett samverkansråd som utgörs av länens landshövdingar. Syftet med samverkansråden är samverkan mellan länen inom förvaltningsområdet i frågor som rör de stora rovdjuren. Arbetet regleras i Naturvårdsverkets föreskrifter.

Figur 1. Landets indelning i förvaltningsområden för rovdjur

2:2 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen i Hallands län har ett regionalt ansvar för förvaltningen av varg, björn, lo, järv och kungsörn. I praktiken innebär det ett ansvar för kungsörn, lo och i viss mån varg, då järv och björn ännu inte förväntas etablera sig i länet. Förvaltningens inriktning består av olika delar som till viss del påverkas av stammarnas storlek.

Kunskap och dialog om rovdjuren och dess förvaltning är en viktig del för att befolkningen ska få acceptans för rovdjur i sin hembygd. Länsstyrelsen bör upprätthålla en hög kompetens i ämnet för att kunna delge vetenskaplig och objektiv information. Länsstyrelserna ansvarar för att planera och genomföra det praktiska inventeringsarbetet i fält samt för att kvalitetssäkra och sammanställa de inventeringsresultat som berör det egna länet. Viltskadecenter genomför i dialog med länsstyrelserna en granskning och sammanställning av resultaten på uppdrag av Naturvårdsverket.

Länsstyrelsen kan lämna ersättning för skador på egendom som orsakats av fredade rovdjur samt lämna bidrag till skadeförebyggande åtgärder. Skador som kan orsakas av fredade rovdjur ska främst förebyggas genom skadeförebyggande åtgärder. Förslag på lämpliga åtgärder tas fram av

Viltskadecenter, SLU, och bidrag kan lämnas av Länsstyrelsen. Den djurägare som lidit skada kan få ekonomisk ersättning från Länsstyrelsens viltskadeanslag. För att kunna få ersättning måste skadan först vara besiktigad av länsstyrelsens besiktningsman. Beslut om ersättning följer av bestämmelser inom EU, Viltskadeförordningen samt Naturvårdsverkets riktlinjer och föreskrifter. Viltskadecenter bistår länsstyrelserna med värderingsuppgifter efter påvisad skada. Efter ett angrepp kan länsstyrelsen bistå med information samt visst stöd och akuthjälp för den drabbade. Syftet med denna hjälp är främst att skydda kvarvarande djur från ytterligare angrepp.

Skydds jakt är en ytterligare skadeförebyggande åtgärd inom förvaltningen. En skydds jakt innebär en riktad jakt mot skadegörande individ/individer. Länsstyrelsen kan endast besluta om skydds jakt då en rad kriterier är uppfyllda. En förutsättning är att inga andra lämpliga åtgärder finns i det speciella fallet och att artens fortlevnad på lång sikt inte hotas.

Naturvårdsverket har möjlighet att överlämna rätten att besluta om skydds jakt efter de stora rovdjuren till länsstyrelsen. Det är en styrka om beslut om skydds jakt efter rovdjuren fattas regionalt, nära dem som berörs av beslutet. Sedan 2014 behöver inga specifika förutsättningar vad gäller rovdjursstammarna i de aktuella länen vara uppfyllda för att delegering ska kunna ske. Det finns inte heller något krav på att Naturvårdsverkets delegeringsbeslut ska omfatta hur många individer av respektive art som högst får fällas genom skydds jakt. Naturvårdsverket har istället ett uppföljningsansvar att bedöma risken för att licensjakt efter rovdjur försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus.

Licensjakt som förvaltningsåtgärd ska syfta till att begränsa stammens storlek eller tillväxt. Målet med licensjakten är att långsiktigt uppfylla det regionala förvaltningsmålet för arten. För att Länsstyrelsen ska kunna bevilja licensjakt krävs först och främst att minimivån inom det södra rovdjursförvaltningsområdet är uppfyllt. Kungsörnen är undantagen och får inte förvaltas med licensjakt.

2:3 Viltförvaltningsdelegationen

Viltförvaltningsdelegationen är en del i den regionala förvaltningen av rovdjur och övrigt vilt. Delegationen, som är ett organ inom länsstyrelsen, beslutar om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länet gällande till exempel skötseln av älgstammen, licensjakt och skydds jakt, samt godkännande av förslag på regionala minimivåer för rovdjur. I frågor där delegationen inte är beslutande kan den fungera som ett rådgivande organ åt länsstyrelsen. Viltförvaltningsdelegationen består av politiska företrädare, samt representanter för Polismyndigheten, jakt- och viltvårdsintresset, naturvårdsintresset, friluftintresset, ägare och brukare av jordbruksmark, lokalt näringsliv och turism, skogsnäringen, natur- och ekoturismföretagen och yrkesfisket.

3 Förvaltningens ramar

3:1 Internationella direktiv

De stora rovdjuren ges ett starkt skydd i lagstiftning och regelverk. Lodjur, varg och björn är upptagna i EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) bilaga 4, som omfattar arter som har ett gemenskapsintresse och kräver ett strikt skydd. Kungsörnen omfattas av fågeldirektivet (2009/147/EG) tillsammans med andra arter vars livsmiljö ska bevaras för att säkerställa arternas överlevnad och fortplantning. Järven är listad i art- och habitatdirektivets bilaga 2 samt i Bernkonventionen. Sveriges internationella åtaganden utgör ramarna för de åtgärder som genomförs för arternas bevarande i Sverige, liksom för förvaltningen av våra rovdjur.

3:2 Nationella mål

Rovdjursfrågorna har under det senaste årtiondet varit föremål för flera utredningar vilka slutligen resulterat i den senast antagna propositionen "En hållbar rovdjurspolitik" (prop. 2012/13:191). Det övergripande och långsiktiga målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i

Sverige ska finnas i ett så stort antal att de långsiktigt kan finnas kvar i den svenska faunan, samt att arterna kan sprida sig i sina naturliga utbredningsområden, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas.

3:3 Ekosystembaserad och adaptiv förvaltning

Förvaltningen bör involvera alla berörda parter och balansera lokala intressen med allmänhetens intresse. Ekosystemansatsen inom rovdjursförvaltningen innebär att åtgärder ska genomföras på den lägsta lämpliga beslutsnivån i syfte att skapa engagemang och delaktighet (UNEP/CBD/COP/4/INF.9 (1998): Report of the Workshop on the Ecosystem Approach, Lilongwe, Malawi. Submission by the Governments of the Netherlands and Malawi). Ekosystemansatsen betonar även vikten av försiktighetsprincipen, vilken för rovdjuren innebär att man bör vara särskilt varsam till dess att populationerna uppnått gynnsam bevarandestatus. Försiktighetsprincipen omfattar även bevarandet av landsbygdsföretagen, vilka ger förutsättning för bibehållen biologisk mångfald genom hävd och ekonomiskt och socialt hållbara samhällen utanför städerna. Det är viktigt att ta hänsyn till skador på näringar, förutsättningar för kontinuerlig hävd av betesmarker, liksom människors inställning till rovdjur.

Förvaltningen av de stora rovdjuren ska vara adaptiv och lärande, vilket innebär att den utformas på ett sätt som tar hänsyn till nya eller förändrade förhållanden. Inledande förvaltningsåtgärder ska alltid vidtas med stor försiktighet med hänsyn mot arten. Åtgärder följs upp och justeras kontinuerligt mot uppsatta mål. Inventeringar av rovdjur är av central betydelse för uppföljning av populationsförändringar.

4 Nulägesanalys

4:1 Påverkan på ekosystemet

I ett naturligt (liten mänsklig påverkan) ekosystem kan stora rovdjur som varg och lodjur ha en stor betydelse för den biologiska mångfalden. Genom deras reglering av populationer av växtätare gynnas blombärande buskar och träd och därmed insekter och småfåglar. Stora rovdjur begränsar ofta även mindre rovdjur vilket gynnar de arter som de mindre rovdjuren jagar. Men i ett ekosystem med betydande mänsklig påverkan där också jakt utgör reglering av klövvilt blir rovdjurens påverkan på biologisk mångfald mindre. Den positiva påverkan från de stora rovdjurens predation märks mest på den indirekta effekten av färre rovdjur, samt att asätare gynnas av tillgång på kadaver under hela året (Status and ecological effects of the world's largest carnivores. Science 343: no 6167).

4:2 Bytesdjur i södra Sverige

Varens påverkan på vilt i Sverige har framförallt studerats i Mellansverige där älgen utgör 95 % av bytesdjuren (slu.se/Håkan Sand). Forskning visar att en familjegrupp av varg dödar ungefär 120 älgar per år. Under sommaren utgör årskalvar nästan hela andelen av de fällda älgarna. Övrig tid av året utgörs en tredjedel av de fällda älgarna av kalv, resten av ettåringar och äldre älgar. Varens inverkan på jaktuttaget av älg påverkas av hur mycket älg som finns och storleken på vargreviret. Om tätheten av älg är stor och vargreviret är stort så blir påverkan på jaktuttaget liten. Är älgtätheten låg och revirstorleken liten blir påverkan större. I Mellansverige är det fortfarande främst älgjakten som styr älgpopulationens tillväxt och storlek (Strategier för beskattning av älg, med och utan rovdjur, SLU, 2012).

I södra rovdjursförvaltningsområdet är vilttätheterna ofta höga och det finns fler arter av bytesdjur än i Mellansverige.

I perspektivet av rovdjur bland flera klövviltarter kan det vara intressant att jämföra med studier av varg från till exempel Polen. Där har man funnit att vargar främst äter kronhjort, vildsvin och rådjur. Även bäver tycks vara ett populärt bytesdjur. På årsbasis visade en studie att de tog i snitt 57-105 kronhjortar, 19-38 vildsvin och 19-25 rådjur per 100 km². Predationen var störst på yngre djur och

minskade kronhjortens populationstillväxt. Påverkan var mindre på populationsnivåerna hos vildsvin och rådjur (Journal of Mammology 81(1):197-212, 2000). Studier visar att vargen kan föredra ett visst bytesdjur, genom att de tar oproportionerligt många individer av en art i förhållande till hur många individer det finns av alla klövdjursarter i ett visst område. I Italien finns till exempel familjegrupper av varg som föredrar vildsvin framför andra klövdjur (Ada Theriologica 36(1-2):141-151, 1991). Sammanfattningsvis tycks familjegrupper av varg i olika områden föredra olika bytesdjur. I likhet med vargens uttag av älg i Mellansverige kommer sannolikt påverkan på klövviltstätteter i södra rovdjursförvaltningsområdet bli större vid mindre revirstorlek och lägre klövviltstätteter och mindre när reviren är större och klövviltstätteterna högre.

I hela landet söder om renskötselområdet är rådjur det dominerande bytesdjuret för lodjuren. En hona med ungar tar i genomsnitt mellan 5 och 6 rådjur per månad. Förmodligen är denna kvot lägre i områden med glesare stam av rådjur. Ensamma honor tar 2,5 – 3 rådjur per månad och hanar tar 3,5 – 4 rådjur per månad. Brytpunkten där lodjuren tar ut mer rådjur ur stammen än som produceras varierar givetvis både geografiskt och tidsmässigt och är alltså beroende av lodjursstammens täthet i förhållande till tätheten av rådjur (Rapport till Rovdjursutredningen 2006, SLU, Lodjuret – Artfakta). Olof Liberg och Henrik Andrén, Grimsö forskningsstation, fick i juni 2004 i uppdrag av Naturvårdsverket och Svenska Jägareförbundet att bland annat beräkna den framtida bärkraften för lodjur i landet utanför renskötselområdet. I denna mycket teoretiska beräkning antogs att rådjursstammen i Hallands län maximalt skulle kunna försörja en lodjursstam som motsvarade 25 föryngringar. Modellen tog inte hänsyn till aktuell rådjursstam och bortsåg även från att det fanns konkurrens om rådjuren i form av jakt. Bärförmågan ansågs definitivt inte vara en rekommenderad nivå för lodjuren (Liberg, O. och Andrén, H. 2004. Lodjursstammen i Sverige 1994-2005).

Kungsörnen är en generalist och födan varierar i olika områden och under olika delar av året. Födan utgörs främst av medelstora däggdjur och fåglar. 200- 300 gram föda per dygn bedöms vara en individs födobehov. Flera studier visar att örnarna till stor del utnyttjar kadaver. För unga örnar kan överlevnaden under vinterhalvåret vara beroende av tillgången till kadaver.

4:3 Populationsstorlek och mål

Uppföljning av rovdjurspopulationer

En uppföljning innebär att genomförda inventeringar jämförs mot uppsatta mål. Länsstyrelserna ansvarar för genomförande och rapportering av årliga rovdjursinventeringar. Naturvårdsverket fastställer den metodik som ska användas och granskar Länsstyrelsernas genomförande. Naturvårdsverket uppdrar åt Viltskadecenter att sammanställa och publicera inventeringsresultaten.

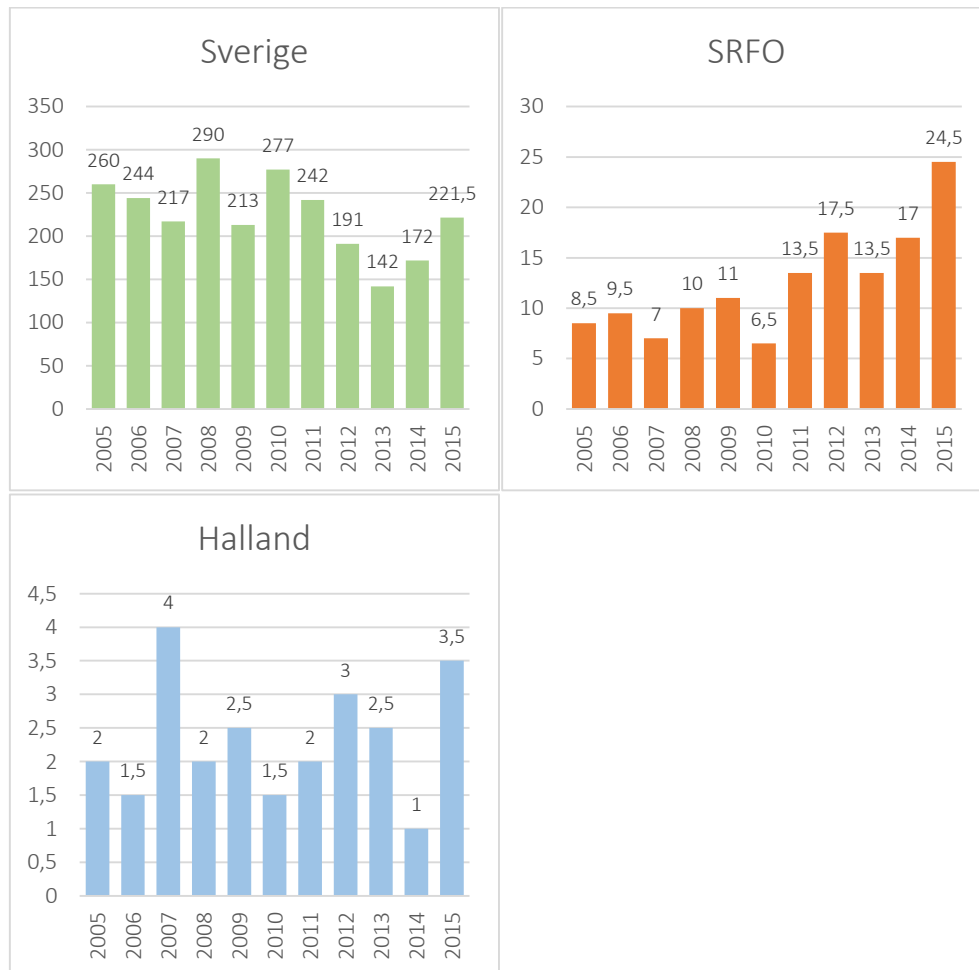
Den framtagna metodiken för inventeringar efter lodjur och varg kräver spårnö. För kvalitetssäkring av observationer går det i vissa fall att använda sig av fotografier. De senaste åren har Länsstyrelserna ansökt om tillstånd för kameraövervakning och allt mer börjat använda egna viltövervakningskameror, som komplement. Även analys av DNA ur insamlade prover samt kadaver efter bytesdjur kan i vissa fall användas inom inventeringen. Det är endast särskilt utbildad personal från länsstyrelsen som är behörig att kvalitetssäkra spår från rovdjur. Inventeringen av rovdjur är till stor del beroende av att allmänheten rapporterar sina observationer av rovdjur. Länsstyrelsen har även stöd av Svenska Jägareförbundet som har tecknat en överenskommelse med Naturvårdsverket om medverkan vid inventering m.m. av stora rovdjur.

Lodjur: Inventeringen syftar till att finna antalet honor som har medföljande ungar, familjegrupp, under perioden första oktober till sista februari, se figur 2, 5 samt tabell 2.

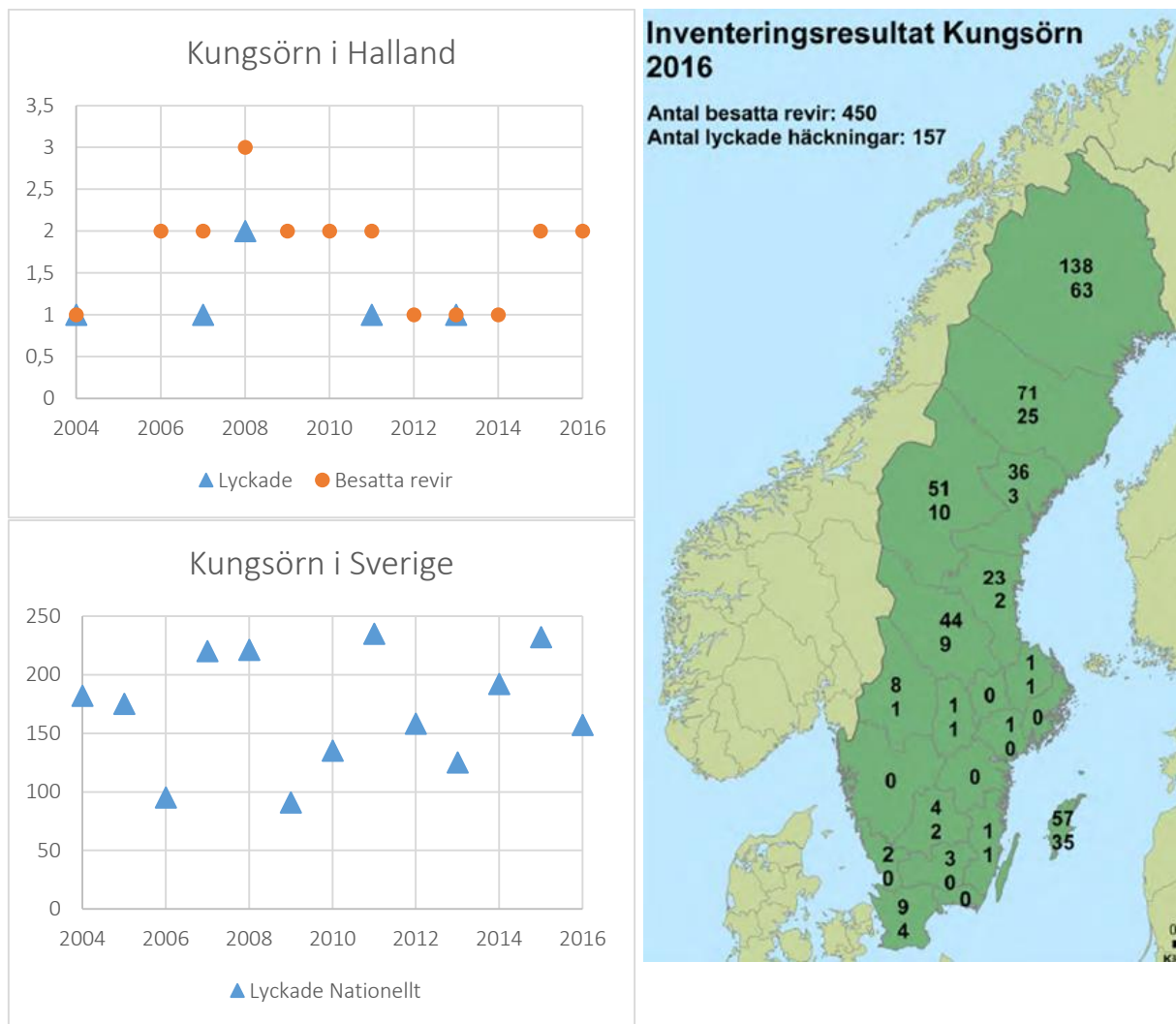
Varg: Inventeringen syftar främst till att finna antalet av föryngringar och stationära vargar. Även gruppstorlekar och tillfällig förekomst av ensam varg ska dokumenteras, se tabell 2.

Kungsörn: Inventeringen sker under två perioder. Under vårvintern beräknas revirhävande par, ruvande fåglar eller ensamma individer i kända revir. Under sommarinventeringen dokumenteras häckningsresultat, se figur 3.

Populationsutveckling

Figur 2. Antalet familjegrupper av lodjur i Sverige, Södra Rovdjursförvaltningsområdet (SRFO) och i Halland. De senaste åren har det skett en uppgång inom samtliga tre rovdjursförvaltningsområden. I Halland finns ingen tydlig trend. Enstaka år hittas fler än tre familjegrupper.

Figur 3. Häckningar av kungssörn i Hallands län och i Sverige. Årligen fanns det under perioden mellan ett till tre etablerade par som besatte revir i Halland. Den årliga häckningsframgången är generellt låg hos arten.

4:4 Människan och rovdjuren

Det finns flera studier om människans attityder till rovdjur, bland annat jämförelser mellan stad och landsbygd. Synen på rovdjur är olika på nationell och lokal nivå, där toleransen är lägre (Attityder till rovdjur och rovdjursförvaltning, 2014:1, SLU). Rovdjursturismen är välutvecklad i delar av landet och kan bidra till att öka acceptansen till rovdjuren hos lokalbefolkningen, men det beror på den grundläggande attityden till rovdjuren och avståndet till verksamheten samt hur seriös arrangören är. Rovdjursturism kan även bidra till regional utveckling (Rovdjursturism, rapport 5688, Naturvårdsverket).

Skador på vilt och tamdjur

Viltskadecenter publicerar årligen sammanställningar över viltskador orsakade av rovdjur för samtliga län, senast "Viltskadestatistik 2015- Skador av fredat vilt, på tamdjur, hundar och gröda" Rapport från Viltskadecenter, SLU 2015-1, se tabell 1.

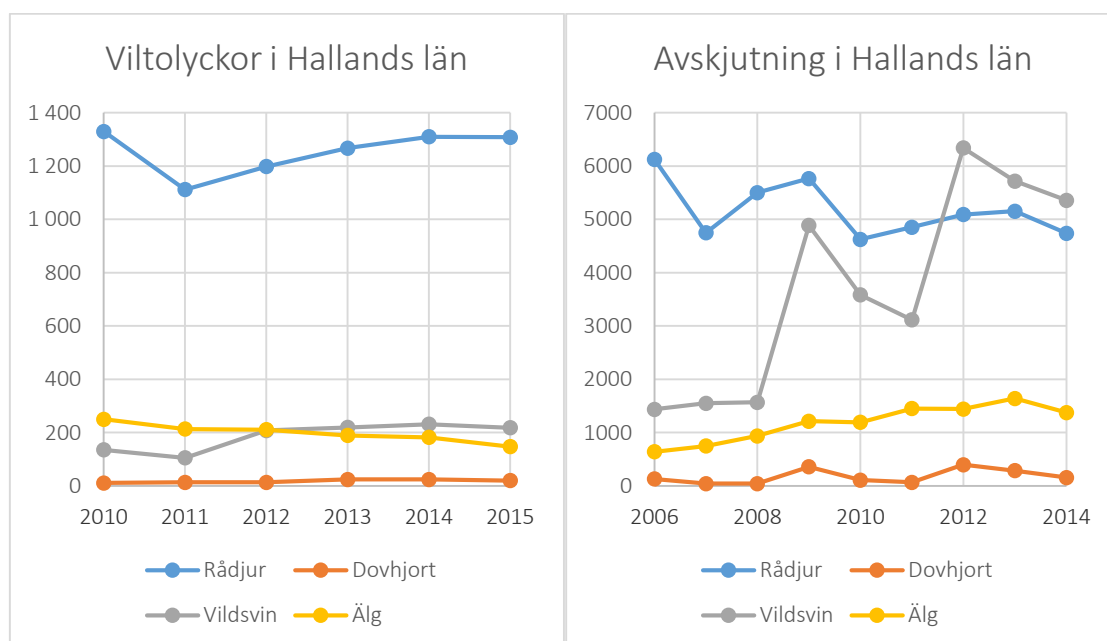
Tabell 1. Antalet besiktningar på tamdjur genomförda i Halland län under åren 2003-2015 och hur många av angreppen som konstaterats vara orsakade av lo, varg eller kungsörn. Källa Rovbase.

År	Anmälda rovdjursangrepp	Bekräftade rovdjursangrepp	Lodjur	Varg	Kungsörn
2003	11	6	2	4	0
2004	12	3	0	3	0
2005	7	2	1	1	0
2006	8	2	2	0	0
2007	6	0	0	0	0
2008	15	6	1	5	0
2009	12	3	2	1	0
2010	8	2	2	0	0
2011	10	5	4	1	0
2012	13	6	5	1	0
2013	27	15	13	1	1
2014	21	12	11	1	0
2015	8	6	3	3	0
2016	7	3	1	2	0

5 Mål för rovdjursförvaltningen i Halland

5:1 Förutsättningar för rovdjur i Halland

Halland är ett viltrikt län, både då det gäller antalet klövviltarter och stammarnas storlek. En god tillgång på bytesdjur är förmodligen den viktigaste förutsättningen för utvecklingen av rovdjursstammarna. Förutsättningar för rovdjur att etablera sig i Halland är därför goda. Det finns sällan möjlighet eller underlag att närmre bedöma hur stora stammar av bytesdjur, såsom rådjuren, som faktiskt finns. Indirekta metoder kan istället vara ett alternativ för att mäta förändringar av stammarnas storlek, se figur 4. Då det gäller viltolyckor finns även lodjuren representerade. De senaste 14 åren har sju lodjur dödats i trafiken. Uppgifterna har hämtats från Nationella Viltolycksrådet, www.viltolycka.se.

Figur 4. Antalet viltolyckor samt antalet fällda klövvilt i Hallands län. Källa Nationella Viltolycksrådet samt www.viltdata.se.

Hallands geografi med skogsbygd dominerad av gran i öster, mellanbygden odlingslandskap, och ädellövskog i övergången till kustbygden mot havet, innebär olika förutsättningar för lo och varg. Kustbygden som dessutom avgränsas av E6 har sämre förutsättningar. I kustbygden koncentreras även befolkning och tätorter. Konstaterade föryngringar av lo förekommer framförallt i de östra delarna av länet, inte sällan mot gränsen till Västra Götalands-, Jönköpings- och Kronobergs län.

Halland har en stor variation av naturtyper med höga naturvärden. Många av naturtyperna kräver ett tamdjursbete från främst nöt för att de biologiska värdena ska behållas. Flera jordbrukare, särskilt i skogsbygden, bedriver en diversifierad verksamhet med småskalig djurhållning som en del. Det finns därför ett flertal mindre djurhållare i länet som tillsammans håller betesmarker öppna. I Halland har antalet företag med får varit ganska konstant runt 400 stycken de senaste åren (Jordbruksstatistisk sammanställning, Jordbruksverket). Förutom får finns även andra betesdjur som bidrar till ett öppet landskap i det som annars är skogsbygd. En förutsättning för att behålla och helst öka djurhållningen är att djurägare kan freda sina djur från rovdjursangrepp.

I södra Sverige bedöms förutsättningarna att hantera etableringar av rovdjur vara mera gynnsamma i områden som har lägre täthet av fårbesättningar. Det tamdjur som löper störst risk för angrepp är får. De ekonomiska förutsättningarna att skydda fårbesättningar med t.ex. rovdjursavvisande stängsel är större i områden med färre besättningar. Hallands östra delar som utgörs av skogsbygd, är områden som – enligt Jordbruksverkets statistik – har lägre täthet av fårbesättningar. Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning för prioritering av förebyggande åtgärder vid rovdjursangrepp i särskilt tamdjurstäta områden (Naturvårdsverket 2011). I denna vägledning definieras lägre tätheter av fårbesättningar som mindre än 50 fårbesättningar per 10 kvadratmil. Det finns idag ingen definition av vad som är områden med intensiv fårskötsel. Länsstyrelsen identifierar länets västra slätt- och kustbygd som särskilt sårbar för etablering av stora rovdjur eftersom mängden tamdjur är som störst här (se Jordbruksstatistisk sammanställning 2016, Jordbruksverket).

5:2 Förekomst av rovdjur

En till fyra lodjursföryngringar har konstaterats i länet under senare års inventeringar. Ofta delas familjegrupper med angränsande län, då hemområden går över länsgränsen. Vandringsvargar förekommer mer sporadiskt och kungsörn häckar regelbundet.

Resultat av inventering

Antalet kvalitetssäkrade observationer av rovdjur varierar mellan åren, mycket beroende av tillgången till spårnö. Inom det södra rovdjursförvaltningsområdet har antalet familjegrupper av lodjur ökat de senaste åren, se figurerna 2 och 5. För varg handlar skillnaderna framförallt om förekomst överhuvudtaget i regionen. År då varg förekommit i länets västra delar har genererat många rapporter som har kunnat kvalitetssäkras.

Tabell 2. Registrerade observationer samt föryngringar av lo och varg i Halland. Källa Rovbase.

Varg	Kvalitetssäkrade observationer	Säkra föryngringar
2010	0	0
2011	5	0
2012	5	0
2013	14	0
2014	0	0
2015	1	0

Tabell 2, fortsättning

Lodjur	Kvalitetssäkrade observationer	Säkra föryngringar
2010	85	1,5
2011	34	2
2012	55	3
2013	32	2,5
2014	46	2,5
2015	19	3,5

5:3 Populationsmål

Miniminivåer

Enligt förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn ska länsstyrelsen till samverkansrådet lämna förslag till det minsta antal föryngringar per år som förvaltningen ska syfta till att upprätthålla (miniminivå) för förekomsten av björn, varg, järv och lo i länet. Efter förslag från samverkansråden ska Naturvårdsverket fastställa miniminivåer. Naturvårdsverket har i uppdrag att nationellt säkerställa att arterna har en gynnsam bevarande status. Det innebär bland annat att antalet individer av en viss art inte får understiga det antal som anges som nationellt referensvärde. Summan av länens miniminivåer ska minst uppnå referensvärdet. Naturvårdsverket har därför rätt att ändra länens förslag till miniminivå.

Tabell 3. Nationella referensvärden (2013) samt miniminivåer för rovdjur. SRFO= södra rovdjursförvaltningsområdet (2014).

Mål	Varg	Lo	Kungsörn
Utbredningsområde	Hela Sverige förutom Gotlands län	Hela Sverige förutom Gotlands län	Hela Sverige
Nationellt referensvärde	270 individer*	870 individer	150 lyckade häckningar
Förekomst i landet, 2015/16	340 individer	1 300 individer, 221 familjegrupper	233 lyckade häckningar
Förekomst i SRFO 2015/16 (se fig 1)		24,5 familjegrupper	38 lyckade häckningar
Miniminivå SRFO	-	18,5 (inriktningsnivå 23)	Miniminivå anges inte
Miniminivå Hallands län	-	3	Miniminivå anges inte

* Naturvårdsverket redovisar till regeringen i en vetenskapligt grundad rapport att det bör finnas minst 300 individer.

Miniminivå varg

Naturvårdsverket har inte fastställt någon miniminivå för varg inom det södra rovdjursförvaltningsområdet. Därmed saknas även fastställd miniminivå för Halland.

Miniminivå lodjur

I Naturvårdsverkets beslut för miniminivåer anges även förvaltningens inriktning för miniminivåerna, se tabell 4. Inriktningen visar önskad utveckling för rovdjursstammens spridning under beslutsperioden. Naturvårdsverket menar att en konsekvens av riksdagens beslut för rovdjuren är att lodjursstammen i det mellersta rovdjursförvaltningsområdet kan minska för att öka i det södra. I södra förvaltningsområdet finns en större tillgång till bytesdjur och tillgång till lämpliga områden. Miniminivåerna kommer regelbundet att ses över och allt eftersom lodjuren sprider sig kan miniminivåerna behöva justeras. Naturvårdsverket har skrivit en vägledning över hur principen och processen kring miniminivåer ska tillämpas.

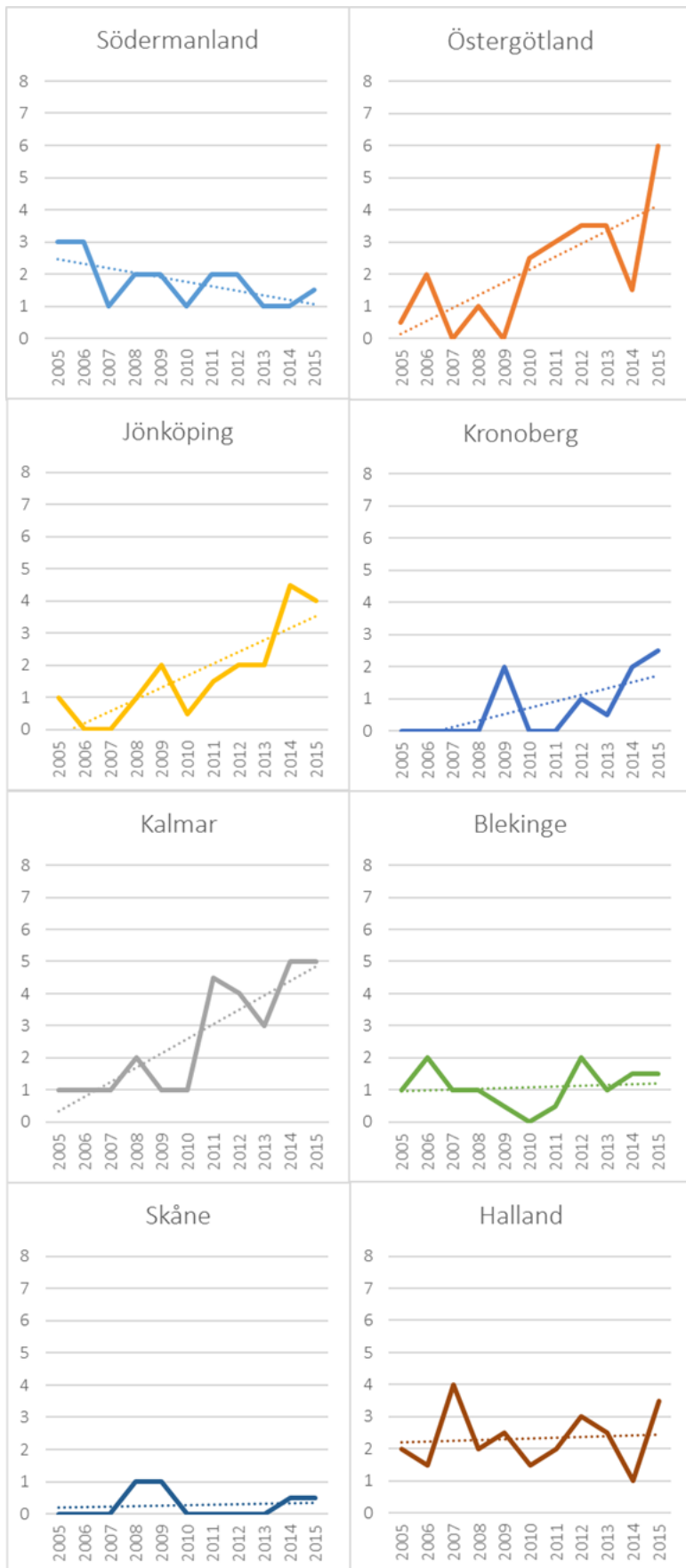
Tabell 4. Naturvårdsverkets fastställda miniminivåer för lo (årliga föryngningar).

Område	Fastställd miniminivå	Inriktning för miniminivåer under perioden
Norra Rovdjursförvaltningsområdet	66,5	66,5
Mellersta Rovdjursförvaltningsområdet	62	57,5
Södra Rovdjursförvaltningsområdet	18,5	23
Södermanland	3	
Östergötland	3,5	
Jönköping	2	
Kronoberg	3	
Kalmar	3	
Blekinge	1	
Halland	3	
Skåne	0	
Hela landet	147	147

Tabell 5. Minimnivåer och förvaltningsmål: Den av Naturvårdsverket fastställda miniminivån för lodjur i Halland är tre föryngningar per år. Det är även den nivå som har godkänts av Viltförvaltningsdelegationen.

	Miniminivå fastställd av Naturvårdsverket	Miniminivå godkänd av VFD	Förvaltningsmål beslutad av VFD
Södermanland	3	3	
Östergötland	3,5	3	7
Kalmar	3	4	7-8
Jönköping	2	3	5
Kronoberg	3	3	5*
Blekinge	1	2	3-5
Skåne	0	3	
Halland	3	3	

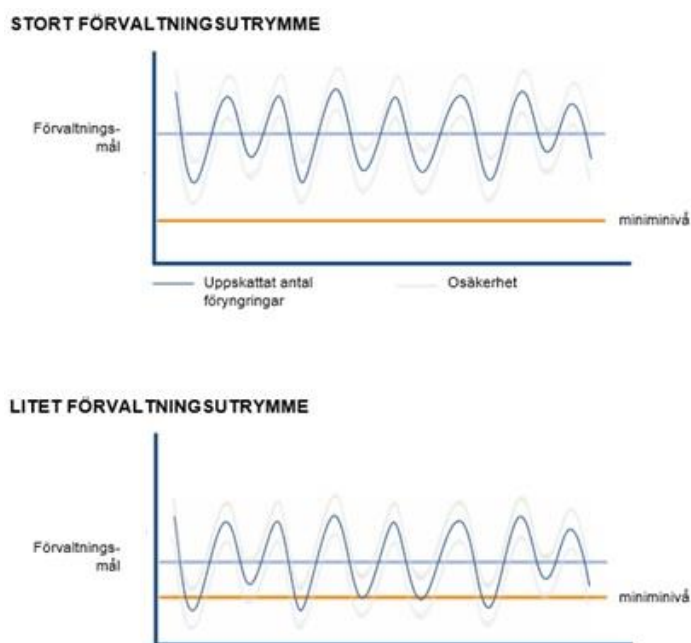
*) I Kronoberg ska minst förvaltningsnivån 5 vara uppnådd under de senaste två åren innan jakt får beslutas.

Figur 5. Antalet familjegrupper av lodjur inom respektive län, år 2005-2015, i det södra rovdjursförvaltningsområdet

Förvaltningsmål

Förvaltningsmål anger det antal av en rovdjursart som förvaltningen har som mål att uppnå och upprätthålla. Antalet kan anges med olika variabler beroende på den art som avses och hur inventeringar genomförs, såsom antalet familjegrupper, häckningar, revir etc. Ett förvaltningsmål ska antalsmässigt ligga över miniminivån. Förvaltningsmål bör utformas så att de tar hänsyn till naturens dynamik och samspelet mellan rovdjuren och deras bytesdjur samt socioekonomiska faktorer. Förvaltningsmålen tar sin utgångspunkt i ekosystemansatsen samt har ett lärande och adaptivt förhållningssätt (SOU 2012:22). Som en del i en adaptiv förvaltning behöver den alltid utgå från det senaste kunskapsläget gällande arten inom länet.

Figur 4. Konsekvenser vid för litet förvaltningsutrymme. Bilderna visar hur en population kan variera i storlek över tiden. Om populationen önskas förvaltas med jakt kan ett för lågt förvaltningsmål innebära att populationen ofta understiger miniminivån (nedre bilden). Jakt kommer därmed endast att sällan beviljas. Den övre bilden visar konsekvenserna av ett förvaltningsmål som ligger betydligt över miniminivån. Trots en årlig förvaltning understiger inte populationen miniminivån. Populationen får inte understiga miniminivån som en konsekvens av utförd jakt.

Förvaltningsmål lodjur i Hallands län

Viltförvaltningsdelegationen har fattat följande beslut;

Datum	Diarienummer	Förvaltningsmål
2017-06-14	100-5041-17	Fem (5)

Förvaltningsmål varg i Hallands län

Då länet saknar miniminivå för varg saknas förutsättningarna att fastställa förvaltningsnivå.

Övriga förvaltningsmål

Förvaltning av rovdjur och deras bytesdjur utgår ifrån att det finns utrymme för både rovdjurspredation och jaktuttag.

Målsättningen för rovdjursförvaltningen i länet är att:

- Genomföra årliga inventeringar av rovdjur enligt den metodik som fastställts av Naturvårdsverket.
- Länsstyrelsen ska delge information om rovdjur i enlighet med länets kommunikationsplan.
- Bidra till gynnsam bevarandestatus för rovdjur i landet samtidigt som det inte ska vara påtagligt svårare att hålla tamdjur och hänsyn ska tas till de människor som lever och verkar i rovdjurstäta områden. En rovdjursförvaltning ska syfta till att begränsa negativa socioekonomiska konsekvenser och främja samexistens mellan människa och rovdjur.
- Minimera skador på tamdjur och hägnat vilt genom skadeförebyggande åtgärder, såsom rovdjurssavvisande stängsel. Arbeta för ökade bidrag till rovdjurssavvisande stängsel, förbättrad kunskap om förebyggande åtgärder. Hänsyn till områden med höga tätheter av djurbesättningar/särskilt sårbara områden och risken för rovdjursangrepp vid beslut om skydds jakt.
- Effektiv hantering av ersättning vid uppkomna skador enligt Viltskadecenters rekommendationer. Ersättning ska kunna betalas ut vid ett första angrepp oavsett om förebyggande åtgärder har vidtagits eller inte.
- Bibehålla eller öka förtroende för Länsstyrelsens rovdjursförvaltning genom professionellt akutstöd och besiktning vid angrepp, effektiv hantering av ersättning, samt en god förankring i viltförvaltningsdelegationen.
- Fatta välgrundade beslut om förvaltningsåtgärder, såsom licensjakt, för att uppfylla fastställda förvaltningsmål.
- Förebygga illegal jakt genom samarbete mellan Länsstyrelsen, Polismyndigheten och jägarorganisationerna.

6 Förvaltning för att nå målen

6:1 Rovdjursinventering

Naturvårdsverket fördelar årligen medel för rovdjursinventering till länsstyrelserna. Fördelningen grundar sig bland annat på antalet rovdjur av respektive art samt länets storlek. Länsstyrelserna ska rapportera i databasen Rovbase samt följa den inventeringsmetodik samt som fastställts av Naturvårdsverket. Länsstyrelsen ska förordna ett lämpligt antal personer som är utbildade kvalitetssäkrare. Länsstyrelsen ska agera skyndsamt för att kvalitetssäkra rapporter om familjegrupp av lodjur samt etablering av varg. Länsstyrelsen uppdrar åt ornitologernas kungsörnsgrupp att inventera och följa upp häckning av kungsörn i länet. Kungsörngruppen rapporterar till Länsstyrelsen och Viltskadecenter enligt nationell överenskommelse.

6:2 Information om rovdjur

Förekomsten av rovdjur väcker ibland starka känslor och behovet av saklig information är stort. Länsstyrelsen tilldelas bidrag från Naturvårdsverket för att kunna förmedla information om rovdjur. Dessa medel används främst till möten med allmänhet och organisationer. Information kan även spridas via Länsstyrelsens hemsida eller trycksaker. Länsstyrelsen kan även delta på konferenser, mässor och andra utställningar. Det finns ett kontinuerligt behov av information om rovdjur. Behovet av information kan snabbt aktualiseras och bli stort på platser med nyetablering av rovdjur, främst varg. Även i områden som drabbats av flera eller större angrepp på tamdjur kan behovet av information bli angeläget. Vid större och viktigare informationsmöten bör Länsstyrelsen bjuda in talare

med stor kunskap och erfarenhet. Länsstyrelsens besiktningsmän är viktiga resurspersoner för insamling och spridning av information ute i länet i samband med sina besök hos djurägare och i möten med markägare, djurhållare, jägare och allmänheten.

Länsstyrelsen använder Rovdjursalert, ett särskilt e-postutskick till tamdjursägare, vid händelse av att rovdjur angripit tamdjur. Utskicket innehåller information om var ett angrepp skett, vilket rovdjur som angripit tamdjuren samt hur tamdjursägare bör agera för att skydda sina tamdjur. Utskicket begränsas till dem som kan tänkas vara berörda. Vilka som kan bli berörda beror bl.a. på vilken art som utfört angreppet. Störst risk för angrepp har alltid den djurbesättning som redan drabbats men även andra djurbesättningar i dess omedelbara närhet löper en förhöjd risk. Tamdjursägare anmäler sig frivilligt till Rovdjursalert via Länsstyrelsens hemsida.

Länsstyrelserna i södra rovdjursförvaltningsområdet har tagit fram en kommunikationsplan för rovdjursförvaltning. Syftet är att det ska finnas gemensamma rutiner för Länsstyrelsernas information och kommunikation i rovdjursfrågor.

6:3 Angrepp på tamdjur

I Sverige är det oftast får som angrips av rovdjur, men även nötboskap och andra djurarter utsätts ibland för skador. Antalet rovdjursdödade tamdjur kommer sannolikt att öka under de närmaste åren. Den största anledningen till detta är att varg sprider sig söderut till områden med fler tamdjur samt att flertalet av dessa djurägare idag saknar erfarenhet och kunskap om stora rovdjur.

Alla skador som misstänks vara orsakade av stora rovdjur ska anmälas och besiktigas av länsstyrelsens besiktningsmän. Besiktningsmännen är utsedda av länsstyrelsen och utbildade av Viltskadecenter. De besiktigar skador och informerar även om skadeförebyggande åtgärder. Med sig på en besiktning har de blanketter för ansökan om ersättning och kan på plats hjälpa djurägaren med hur en ansökan görs. En besiktning utförd av länsstyrelsens besiktningsman är alltid kostnadsfri.

Om djur blir utsatta för skada gäller följande:

Omgående anmäla skadan till Länsstyrelsen eller direkt till en besiktningsman.

Inte flytta djurkroppar från fyndplatsen och försöka låta omgivningen vara orörd.

Vidta akuta åtgärder tillsammans med besiktningsmannen för att minska risken för ytterligare angrepp under kommande nätter.

Söka ersättning för dödade och skadade tamdjur hos Länsstyrelsen.

6:4 Skadeförebyggande åtgärder

Ökad tillsyn

Mänsklig närvaro är sannolikt en av de mest effektiva skadeförebyggande åtgärderna. Tyvärr är den även en av de mest arbetskrävande och därmed dyraste åtgärderna. Ju högre grad av mänsklig närvaro, desto lägre blir risken för rovdjursangrepp. Ökad tillsyn innebär att någon följer djuren under hela eller delar av dygnet.

Rovdjursavvisande stängsel

Den effektivaste förebyggande åtgärden för att förhindra angrepp från varg på tamdjur är stängsling med rovdjursavvisande elstängsel kring betesmarker. Elstängsel har god effekt mot de flesta rovdäggdjur, men det är viktigt att ett stängsel utformas och underhålls på rätt sätt. Ett felaktigt uppsatt stängsel ger inte det skydd som förväntas. Det är också mycket viktigt att stängslet underhålls. I brist på rovdjursavvisande stängsel kan ett vanligt väl sträckt fårstängsel som ligger an mot marken ge ett bra skydd, om det inte ligger i anslutning till stenmur, virkeshög eller annat som kan användas vid hopp över stängslet. Det är viktigt att alla sidor av betesfållan är stängslad. På Viltskadecenter finns bra råd om hur man stängslar, bland annat genom boken Stängsling mot stora rovdjur (2014).

Sambete med nöt

Nötdjuren försvarar inte fåren utan fungerar avskräckande och försvarar sig själva om rovdjuren kommer i närheten. I Nordamerika har metoden testats och har under vissa förhållanden visat sig reducera predationen från prärievarg på får med närmare 50 procent. En relativt effektiv och billig metod om bägge djurslagen redan finns på gården eller på granngården. Idag finns dock ingen tradition vad gäller att prägla får på nöt i Sverige, (Viltskadecenter).

Skrämselanordningar

Åtgärden är främst en akutåtgärd i besättningar där djuren hålls i en eller flera mindre fållor under den första tiden efter ett angrepp. Ljud- och ljusskrämmor förekommer i flera olika varianter.

Boskapshundar och lamor

Lamor har använts för att skydda fårbesättningar mot prärievarg i USA. Ett lamadjur, gärna en tjur, betraktar tamdjursflocken som sin flock och uppfattar rovdjuren som ett hot mot flocken. Endast ett fåtal försök har gjorts i Sverige och utvärdering av erfarenheterna med tamdjursvaktande lamor saknas.

Det finns flera hundraser som avlats fram för att vakta tamdjur, t ex maremma, komondor och kuvasz. Viltskadecenter har gett ut en broschyr om boskapsvaktande hundar. Den som är intresserad av att använda sig av boskapsvaktande hundar rekommenderas att kontakta Viltskadecenter. Syftet är att hunden ska knyta känslomässiga band till tamdjuren, som då kommer att omfattas av hundens vaktinstinkter. Boskapshundar är ovanligt i Sverige men förekommer i flera länder med varg och tamdjur, till exempel Spanien och Italien. En boskapsvaktande hund är inte en sällskapshund och till en början krävs ett omfattande engagemang från hundägaren. (Viltskadecenter).

Skydds jakt på enskilda initiativ.

Tamdjursägare har rätt att skydda sina djur, med vissa villkor, utan ett särskilt beslut från myndigheten om skydds jakt. Detta framgår av 28 § i jaktförordningen (1987:905). Om man har använt rätten att skydda sina tamdjur ska detta omedelbart anmälas till Länsstyrelsen. Rutiner för anmälan finns på Länsstyrelsens hemsida. Den som anmäler blir kontaktad av en besiktningsman som snarast möjligt kommer till platsen tillsammans med en tjänsteman från Länsstyrelsen. Södra rovdjursförvaltningsområdet samarbetar för att upprätthålla en effektiv beredskap med besiktningsmän enligt §28. Om besiktningen inte enkelt kan klargöra att händelseförloppet överensstämmer med vad som faller inom 28 § ska tjänstemannen överlämna ärendet till polisen.

Den som dödar ett rovdjur för att freda sina tamdjur måste tänka på att:

- Man måste först ha försökt att avvärja angreppet genom att skrämja bort rovdjuret.
- Angreppet måste vara pågående eller omedelbart förestående.
- Då rovdjuret fällts får inget röras innan besiktning utförts av Länsstyrelsen eller polis.

Hundar

Information om åtgärder för att skydda hundar mot angrepp från rovdjur och hantering av närgångna rovdjur finns på Viltskadecenters hemsida. Uppdaterad och mer utförlig information finns på Viltskadecenters hemsida.

Bidrag till skadeförebyggande åtgärder

Länsstyrelsen har utbildade besiktningsmän vars uppgift är att besiktiga rovdjursrivna tamdjur. I deras uppdrag ingår rådgivning och hjälp med insatser för att minska risken för upprepade angrepp.

Länsstyrelsen kan ge ekonomiskt bidrag till skadeförebyggande åtgärder som har dokumenterad skadeförebyggande effekt och även utveckling av åtgärder som bedöms kunna ge skadeförebyggande effekt. Länsstyrelsen har också beredskap att vidta akuta åtgärder genom att låna ut akutstängsel, elaggregat, så kallade lapptyg eller ljud-och ljuskällor. Kontakta gärna Länsstyrelsen om du har idéer eller uppslag som kan fungera skadeförebyggande.

Det finns bidrag att söka hos Länsstyrelsen åt den som önskar stängsla mot rovdjur. Det är Jordbruksverket som fördelar dessa medel till länsstyrelserna.

6:5 Myndighetsbeslut om skyddsjakt

Skyddsjakt är jakt som kan tillåtas för att förhindra skador. Vid upprepade angrepp inom en begränsad tidsperiod bör det i möjligaste mån utredas om skadan orsakats av samma individ eller grupp av individer. För att förhindra ytterligare angrepp är det viktigt att en eventuell skyddsjakt riktas mot den skadegörande individen. Om angreppen utförs av en grupp individer bör en skyddsjakt utformas så att beslut fattas efter en individ i taget, om det är etiskt rimligt. Jakten bör riktas mot den individ som mest sannolikt bedöms som skadegörande. Då det gäller skyddsjakt efter stora rovdjur är det alltid antalet angrepp eller risken för allvarlig skada som ligger till grund för bedömningen. Omfattningen, t.ex. antalet dödade eller skadade tamdjur, av uppkommen skada ska inte beaktas i denna bedömning. Det är rovdjurets beteende och benägenhet att upprepa angrepp som avgör om skyddsjakt är en lämplig åtgärd. EU-domstolens praxis för skyddsjakt har avgjorts efter en avvägning av flera EU-direktiv.

- undantagsmöjligheterna bör tolkas restriktivt.
- undantag kan enbart medges i konkreta enskilda fall och för att uppfylla klart definierade behov.
- undantag ska begränsas till vad som krävs för att lösa problemet.
- den myndighet som fattar besluten har bevisbördan för att förutsättningarna för undantag är uppfyllda.
- åtgärder som påverkar skyddade arter får endast tillåtas i beslut som är noggrant och tillräckligt motiverade.

Till stöd åt beslutande myndighet har Naturvårdsverket skrivit en rapport om riktlinjer för beslut om skyddsjakt, Rapport 6568. En enklare sammanfattning finns i broschyren "Grunderna för skyddsjakt- så funkar det". I Sverige är det Naturvårdsverket som är den myndighet som kan besluta om skyddsjakt. I strävan mot en mer regionaliserad rovdjursförvaltning får Naturvårdsverket, under vissa förutsättningar, delegera rätten att fatta beslut om skyddsjakt till enskilda länsstyrelser. Eftersom miniminivån inom rovdjursförvaltningsområdet är uppfyllt har Länsstyrelsen i Halland fått rätten att besluta om licensjakt.

Grund för skyddsjakt

Som framgår av jaktförordningen måste grunden för skyddsjakt vara uppfylld för att skyddsjakt ska kunna beaktas som en lämplig skadeförebyggande metod:

- skyddsjakten får inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för den aktuella artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde,
- det får inte finnas någon annan lämplig lösning som löser behovet av skyddsjakt

De fyra skälen är:

Utöver att grunden för skydds jakt är uppfylld måste ett av fyra skäl uppfyllas.

- Av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön.
- Av hänsyn till flygsäkerheten.
- För att förhindra allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom.
- För att skydda vilda djur eller växter eller bevara livsmiljöer för sådana växter eller djur

3-stegs bedömning av skydds jakt

En stegvis bedömning om behov av skydds jakt gör det lättare att se om alla förutsättningar är uppfyllda. När det gäller en ansökan som rör allvarlig skada kan en förenklad stegvis bedömning till exempel se ut så här:

1. Är det sannolikt att en allvarlig skada kommer uppstå eller förvärras under rådande förhållanden?
Svar: Nej - ansökan avslås
Svar: Ja - till steg 2
2. Försvårar skydds jakten upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos arten i dess naturliga utbredningsområde?
Svar: Ja - ansökan avslås
Svar: Nej - till steg 3
3. Finns det en annan lämplig lösning?
Svar: Ja - ansökan avslås
Svar: Nej - skydds jakt kan medges

6:6 Licens jakt

Licens jaktens syfte är att långsiktigt uppnå det antal individer som utgör nivån för förvaltningsmålet. Detta ska vara möjligt så länge stammen har en positiv tillväxt och då ett uttag inte riskerar någon större avvikelse från förvaltningsmålet. Om rovdjursstammarna förvaltas på nivåer som ligger så nära fastställda miniminivåer att det vid en uppföljning visar sig att populationen ligger under miniminivån, har arten inte längre gynnsam bevarandestatus och förvaltningsåtgärder som licens jakt blir mycket svåra att motivera. Det kan även påverka möjligheten att besluta om skydds jakt och vara ett brott mot EU:s art- och habitatdirektiv. Förvaltningen ska även ta hänsyn till andra mål som till exempel skador och attityder och, i mån det är möjligt, anpassa förvaltningen för att uppfylla dessa mål. Även andra följder av närvaro av rovdjur ska beaktas, till exempel möjligheter till tamdjursuppfödning och bevarande av skyddsvärda biotoper.

Beslut om licens jakt efter stora rovdjur i Sverige har varit kontroversiella och har regelbundet överklagats till högre instanser. 2016 meddelade Högsta förvaltningsdomstolen ett beslut angående licens jakt efter varg, mål nr 2406-2408-16 samt 2628-2630-16. Förutom ett avgörande i det enskilda fallet är högsta förvaltningsdomstolens beslut även vägledande i hur den aktuella lagstiftningen ska tolkas.

De stora rovdjuren, såsom lodjur och varg är fridlysta och får endast jagas under strikt kontrollerade former. För att reglera antalet rovdjur och förebygga skador på tamdjur får skydds jakt och viss licens jakt genomföras, om förutsättningarna för jakten är uppfyllda. Länsstyrelsen får enligt gällande

bestämmelser inte bevilja licensjakt efter kungsörn. Naturvårdsverket gör årligen en utvärdering över hur rovdjursbestånden utvecklas inom varje rovdjursförvaltningsområde. Om beståndet överstiger länens sammanlagda miniminivå kan Naturvårdsverket delegera rätten att fatta beslut om licensjakt till varje enskilt län inom rovdjursförvaltningsområdet. Notera att denna likabehandling betyder att även län som inte uppnått sina regionala miniminivåer därmed tilldelas denna rätt. Varje län har därefter möjlighet att fatta beslut i enlighet med de regionala förvaltningsmålen och den regionala förvaltningsplanen. Innan beslut bör samråd ske mellan länen inom rovdjursförvaltningsområdet. Behovet av samverkan mellan län ökar kring förvaltningsfrågor då det berör flera mindre län som naturligt förvaltar över ett mindre antal rovdjur som rör sig över stora områden. Det är inte ovanligt att ett revir eller ett hemområde kan beröra fler än ett län.

En licensjakt syftar, till skillnad från skyddsjakt, till att reglera beståndet till den nivå som fastställts som regionalt förvaltningsmål. Hur många individer som kan fällas för att balansera stammen kan vara en komplicerad fråga då populationsstorlek, förväntad tillväxt och övrig dödlighet måste beaktas. Det är därför av stor vikt att en adaptiv förvaltning tillämpas. Inledningsvis, då kunskapen om effekterna av jaktliga åtgärder är låg bör stor försiktighet tillämpas då det bland annat gäller tilldelning. Naturvårdsverket kan därför uppdra åt vetenskaplig expertis att utifrån gjorda beståndsuppskattningar beräkna konsekvenserna av olika uttag i form av jakt. Vanligtvis ger dessa redovisningar sannolikhetsberäkningar av risken för beståndet att understiga förvaltningsmålet respektive miniminivån vid olika stora tilldelningar. Länsstyrelsen kan utifrån dessa beräkningar bedöma en lämplig tilldelning inom hela rovdjursförvaltningsområdet alternativt den regionala tilldelningen inom respektive län

Då länsstyrelsen beslutar om licensjakt kan jakten riktas till att omfatta vissa områden. Länsstyrelsens beslut om jakt efter varg bör enligt regeringen beakta var i länet det bedrivs intensiv fårskötsel och var det finns skärgårdsmiljöer (prop. 2012/13:191 s. 35). Då det finns utrymme för licensjakt bör antalet rovdjur generellt hållas lågt i dessa områden där risk för skador bedöms vara stor. Licensjakt kan även riktas till andra områden där det identifieras problem som är kopplade till höga tätheter av rovdjur.

Eftersom de stora rovdjuren är fridlysta måste jakt, som tidigare nämnts, ske under strikt kontrollerade former. För att länsstyrelsens beslut ska kunna uppfylla dessa krav används bland annat Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd tillsammans med vägledning från prejudicerande domar.

Av 23 d § i jaktförordningen följer att om det finns förutsättningar enligt 23 c § och något annat inte följer av 24 a §, får Naturvårdsverket besluta om licensjakt efter rovdjur. Ett beslut om jakt enligt första stycket får utformas och förenas med villkor som är ändamålsenliga med hänsyn till de olägenheter som förekommer av täta rovdjurspopulationer.

Enligt 24 a § andra stycket jaktförordningen får Naturvårdsverket överlämna att besluta om licensjakt efter björn, varg, järv och lo till Länsstyrelserna i ett rovdjursförvaltningsområde enligt 2 § förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn, under förutsättning att antalet föryngringar av arten i rovdjursförvaltningsområdet överstiger de fastställda miniminivåerna enligt 5 § förordning (2009:1263).

I 23 c § jaktförordningen anges att förutsättningarna för licensjakt efter björn, varg, järv och lo ska kunna tillåtas är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden.

Vid beslut om licensjakt efter björn, varg, järv och lo gäller Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd för länsstyrelsens beslut om licensjakt för respektive art.

Bestämmelserna i jaktförordningen ska tolkas mot bakgrund av motsvarande bestämmelser i Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet). Enligt artikel 12.1 a) art- och habitatdirektivet ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för införande av ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a såsom en djurart av gemenskapsintresse som kräver noggrant skydd. Av artikel 16.1 e) art- och habitatdirektivet följer att förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde får en medlemsstat göra undantag från bestämmelserna i artikel 12 för att under strängt kontrollerande förhållanden selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som förtecknade i bilaga 4 i en begränsad mängd som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna.

EU-domstolen har uttalat att eftersom artikel 16.1 i livsmiljödirektivet innehåller undantagsbestämmelser som ska tolkas restriktivt och den myndighet som fattar beslutet har bevisbördan för att nödvändiga förutsättningar föreligger för varje undantag, ska medlemsstaterna säkerställa att varje åtgärd som påverkar skyddade arter endast tillåts genom beslut som är noggrant och tillräckligt motiverade och som hänvisar till de skäl, villkor och krav som anges i artikeln (mål 342/05). EU-domstolen har även slagit fast att den så kallade proportionalitetsprincipen gäller inom artskyddsområdet. Denna innebär att det undantag som en medlemsstat har för avsikt att göra ska stå i proportion till de behov som motiverar undantaget (mål C-76/08).

Högsta Förvaltningsdomstolen har i en avgörande dom (mål nr 2406-2408-16, samt 2628-2630-16) den 30 december 2016, avgjort att Länsstyrelsen i Värmlands län haft fog i att bevilja licensjakt efter varg. Högsta förvaltningsdomstolens dom är vägledande för beslutande myndigheter i hur bestämmelserna ska tolkas. Länsstyrelsen bedömer att denna vägledning även bör gälla för andra arter som omfattas av motsvarande bestämmelser om skydd som vargen.

Large Carnivore Initiative for Europa (LCIE) består av ett stort antal etablerade forskare inom ekologi och mänskliga aspekter av viltförvaltning med stor geografisk spridning. Därför står LCIE för den samlade sakkunskapen för vad som krävs för att lyckas uppnå målet att åstadkomma samexistens mellan människor och rovdjur i Europa, samt för hur man förvaltar stora rovdjur på populationsnivå. Den kunskap som tagits fram inom LCIE väger därför tungt som vägledning för Länsstyrelsens bedömningar, inte minst sedan deras riktlinjer för förvaltningen av stora rovdjur antogs av EU-kommissionen 2008. Riktlinjerna (Linell et al. 2008) togs fram på initiativ av kommissionen och kan enligt kommissionens bedömning ligga till grund för inriktningen av rovdjursförvaltningen inom EU. I riktlinjerna anges bland annat följande om möjligheterna till jakt: "från bevarandesynpunkt finns ingen principiell orsak till att populationerna av stora rovdjur ej kan tolerera vissa nivåer av jaktliga förvaltningsåtgärder eller att förvaltas under samma förutsättningar som jaktbart klövvilt eller jaktbara fågelarter. Detta förutsatt att jakten är väl hanterad, vilket i detta fall innebär effektiv inventering av populationsstorlek, fastställande av lämplig tilldelning och jaktperioder, samt noggrann åttlydnad av dessa regler. En väl organiserad jakt kan potentiellt sett vara uthållig. Artikel 16 ger i sammandrag en möjlighet att tillåta jakt, samt kvarhållande av traditionella jaktmetoder.

6:7 Åtgärder mot illegal jakt

Länsstyrelsen har ett uttalat ansvar för att förebygga jaktbrott genom samarbete med Polis och Åklagarmyndighet. Samarbetet behöver stärkas för att hitta vägar att förhindra den illegala jakten.

Den senaste rovdjursutredningen anger att en omfattande illegal jakt på de stora rovdjuren alltjämt pågår och att denna jakt står för en stor del av arternas dödlighet. Det finns en nationell samverkansgrupp mot illegal jakt på stora rovdjur bestående av representanter för länsstyrelse, polismyndighet och åklagarmyndighet samt Världsnaturfonden, Naturvårdsverket, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Statens Kriminaltekniska Laboratorium, Naturhistoriska Riksmuseet och Viltskadecenter. För det fortsatta arbetet med att förebygga jaktbrott är det viktigt att myndigheterna också samverkar med jägarorganisationerna. Naturvårdsverket har i uppdrag att genomföra återkommande uppskattningar av den illegala jaktens omfattning.